

ONLINE CONGRES – PESTEN: VAN PLAGEN NAAR LANGDURIG TRAUMA

14 januari 2021

Kinderen die op school worden gepest, kunnen daar 40 jaar later de gevolgen nog steeds van ondervinden.

Hulpverleners en leerkrachten hebben doorgaans al relatief veel kennis over pesten. Ook heeft elke organisatie inmiddels wel een pestprotocol, maar pesten wordt helaas niet gestopt door protocollen. Dat gebeurt door mensen, door leerkrachten, hulpverleners, ouders en groepsgenootjes. Veel valt of staat dus met de kwaliteit van je optreden als professional.

Daarnaast zijn er nog steeds veel misvattingen over pesten. Er zijn inmiddels allerlei programma's bedacht waarmee professionals pestgedrag kunnen voorkomen, signaleren en aanpakken. Onderzoek geeft echter aan dat de effectiviteit van deze programma's zich vaak beperkt tot de korte termijn en dat de resultaten vaak minimaal en inconsistent zijn. Dit vormt dan ook de aanleiding om tijdens dit congres pestproblematiek vanuit verschillende perspectieven te benaderen.

Wat is pestgedrag precies? En hoe is pesten van plagen, of een ruzie te onderscheiden? Welke mechanismen liggen ten grondslag aan pestproblematiek? Wat doet sociale uitsluiting met het brein? Wat doet pesten bij kinderen met autisme? Welke therapeutische mogelijkheden zijn beschikbaar?

Op deze en tal van andere vragen zal een antwoord worden gegeven door sprekers uit wetenschap en praktijk, die naast het delen van kennis ook praktische aanwijzingen voor de praktijk zullen aanreiken.

Doelgroep

Dit congres is gericht op hbo- en academisch opgeleide professionals die werken met kinderen of volwassenen in relatie tot pestproblematiek.

Leerdoelen

- Mechanismen die ten grondslag liggen aan pestproblematiek
- De werkzame elementen in de aanpak van pestproblematiek
- De gevolgen van sociale uitsluiting voor het brein en hoe hierop te anticiperen
- Maatwerk voor kinderen bij wie de anti-pestinterventie niet heeft gewerkt
- Adequaat omgaan met media- en cyberpesten
- Therapeutische interventies in de aanpak van pestproblematiek
- Hantering van pestproblematiek op school en in de klas

Programma

Prof. Dr. René Veenstra - Van mechanismen tot werkzame elementen

Dr. Fabienne Naber - De gevolgen van pesten voor het brein

Dr. Tessa Kaufman - Chronisch slachtofferschap van pesten: van verklaring tot hulp

Prof. Dr. Carolien Rieffe - Omgaan met pestproblematiek bij kinderen met autisme

Kelly de Vries - Cyberpesten

Theo Klungers - Van pesttrauma naar verwerking

Anton Horeweg M SEN - Docentgedrag en communicatie

Dr. Guido van de Luitgaarden – moderator

Sprekers

Dr. Guido van de Luitgaarden

Bijdrage: Moderator

Guido van de Luitgaarden is opgeleid als sociaal-pedagogisch hulpverlener en werkte in die hoedanigheid onder meer in het sociaal-cultureel werk. Hij was gedurende 16 jaar als senior onderzoeker en docent werkzaam bij Zuyd Hogeschool, lectoraat Sociale Integratie. Guido promoveerde aan de University of Salford (VK) op een proefschrift over oordeels- en besluitvorming bij vermoedens van kindermishandeling. Sinds 2006 is hij verbonden aan het Euregionaal Congresburo en het Centrum voor Educatie en Supervisie. Daarnaast is hij echtgenoot en (pleeg)vader. Ook is hij voorzitter van de Raad van Toezicht van het Steunpunt Mantelzorg Zuid.

Prof. Dr. René Veenstra

Bijdrage: Voor een 'wij-cultuur': het belang van de groep netwerk en sociale normen bij het aanpakken van pesten

René Veenstra is hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen en directeur van de onderzoeksschool ICS. Zijn onderzoek richt zich op de sociale ontwikkeling van jongeren en begeleidt binnen dat domein promovendi, postdocs en onderzoekers.

'Uiteindelijk zullen we ons niet de woorden van onze vijanden herinneren, maar de stilte van onze vrienden.' Het is een wereldberoemd citaat van mensenrechtenactivist Martin Luther King, maar zijn profetische woorden zijn net zo goed toepasbaar op andere groepsinteracties. Neem bijvoorbeeld pestgedrag op een basisschool. Dat begint met een pestkop en een gepeste, maar kan alleen bestaan bij de gratie van een zwijgende of zelfs aanmoedigende groep van klasgenoten.

René Veenstra legt in deze inleidende presentatie de focus op de aanpak van pesten. Daarbij dient niet alleen gekeken te worden naar de daders en slachtoffers, maar naar de volledige klas. Vanuit een zogeheten sociaal-netwerkperspectief dient duidelijk te zijn welke kinderen worden gepest, of zij worden verdedigd en welke kinderen juist populair zijn. Pesters zijn aanzienlijk populairder dan kinderen die niet pesten, vooral in groepen met een negatieve sfeer. Om pestgedrag tegen te gaan, moet populariteit dus worden losgekoppeld van pesten, en juist worden 'vastgemaakt' aan prosociaal gedrag. Verder is het belangrijk te beseffen dat er kinderen en jeugdigen zijn die al jaren worden gepest en waar voornamelijk geen programma tegen helpt. Een programma op maat is voor deze kinderen hard nodig, want chronische slachtoffers denken echt dat het aan henzelf ligt dat alle anderen het fijn hebben in de klas maar zij als enige niet.

Dr. Fabiënne Naber

Bijdrage: De gevolgen van pesten voor het brein

Fabiënne Naber is van huis uit biologe en doet als Universitair Hoofddocent aan de Erasmus Universiteit Rotterdam onderzoek naar de relatie tussen neurologie, gedrag en begeleiding bij mensen met een autismespectrumstoornis.

Fabiënne Naber gaat in op de negatieve gevolgen op het brein, na uitsluiting en andere vormen van pesten. In hoeverre kunnen cognitieve en emotionele processen blijvend verstoord worden tijdens de verdere ontwikkeling? Vanuit neuro-biologisch onderzoek zal worden uitgelegd welke delen van de hersenen betrokken zijn bij de verwerking van emoties en geassocieerde gebieden.

Dr. Tessa Kaufman

Bijdrage: Chronisch slachtofferschap van pesten: van verklaring tot hulp

Tessa Kaufman studeerde pedagogiek en doet onderzoek bij de afdeling Sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen naar pesten en slachtoffers van pesten. In februari 2020 is zij cum laude gepromoveerd op het onderwerp chronisch slachtofferschap van pesten.

Pesten is een probleem dat voor sommige slachtoffers tot langdurige problemen leidt. Hoewel blijkt dat sommige anti-pestinterventies effectief zijn, is het de vraag of die voor alle slachtoffers helpen. Welke slachtoffers blijven lange tijd ("chronisch") gepest en welke maatregelen zijn voor hen nodig?

Tessa Kaufman bespreekt de individuele, sociale en familiale kenmerken van chronische slachtoffers, en hoe die in wisselwerking zijn met elkaar. Daarna volgt een pleidooi voor maatwerk voor chronische slachtoffers. Niet alleen interventies die jongeren helpen om positief te denken over zichzelf en over anderen, maar ook monitoringsinstrumenten die begeleiders en leerkrachten helpen om slachtoffers eerder te herkennen, en het betrekken van ouders.

Theo Klungers

Bijdrage: Van pesttrauma naar verwerking

Theo Klungers heeft jarenlange ervaring als leerkracht. Daarnaast werkt hij als gedragspecialist, vertrouwenspersoon en anti-pestcoördinator op een school. Vanuit zijn bureau Posicom werkt hij als mediator en trainer op het gebied van voorkomen, aanpakken en verwerken van pesten.

In deze sessie ligt de nadruk op behandelmogelijkheden voor kinderen en jeugdigen die te maken hebben met pesten en/of een pestverleden. Gelijktijdig met de therapeutische hulp kan het zinvol zijn om een mediationstraject (herstelrecht) in te zitten, aangezien beide trajecten elkaar kunnen versterken. Er volgen praktische tips voor de praktijk.

Anton Horeweg M SEN

Bijdrage: Pesten in de klas, onuitroeibaar of aan te pakken?

Anton is gedragspecialist (M SEN) en ruim dertig jaar leraar in het basisonderwijs. Daarnaast is hij lerarenopleider / coach en auteur van de handboeken Gedragsproblemen in de klas in het basisonderwijs en van Gedragsproblemen in de klas in het voortgezet onderwijs. Deze boeken zijn verplichte literatuur bij een groot aantal lerarenopleidingen. In 2018 verscheen zijn onderwijsboek De traumasensitieve school. Anton is ook auteur van de website www.gedragsproblemenindeklas.nl Hij heeft zitting in Expertteams Project Leer-

Kracht (NCOJ) en Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie (KC-KJP). Daarnaast is hij veelgevraagd spreker op scholen en congressen.

In elke klas wordt gepest. Als leraar heb je vaak geen idee. Je ziet het niet, dus het is er niet? De achterkant van de maan zie je ook niet. Wat zijn redenen waarom er gepest wordt? Kun je die redenen wegnemen? En wat kun je verder doen? Dit vormt de rode draad in de praktijkgerichte bijdrage onder leiding van Anton Horeweg.

Prof. Dr. Carolien Rieffe

Bijdrage: Pesten en autisme

Carolien is hoogleraar (Ontwikkelingspsychologie, Universiteit Leiden; Honorary Professor ULC, Londen) op het gebied van sociale en emotionele ontwikkeling bij kinderen en jongeren met communicatieve beperkingen, zoals autisme, gehoorverlies, of een taalontwikkelingsstoornis. In haar onderzoekslab (www.focusonemotions.nl) wordt vooral onderzocht wat het effect is van toegang tot de sociale wereld op de emotionele ontwikkeling, en hoe dit dan weer het sociaal functioneren beïnvloedt. Daarnaast is Carolien ook Hoogleraar aan de Universiteit van Twente op de leerstoel Social Interaction Technology, bij faculteit Electrotechniek, Wiskunde en Informatica.

Kinderen en jeugdigen, maar ook volwassenen met autisme, worden vaker gepest dan anderen. Dit blijkt wetenschappelijk onderzoek naar langdurige effecten van pesten onder jongeren (9 tot 15 jaar) met en zonder autisme. Alle mensen met autisme verschillen, maar waar zou de meerwaarde kunnen zitten in het juist anders zijn? Carolien Rieffe zal aan de hand van succesvolle interventies suggesties doen voor verandering in de omgeving, het groepsproces, inclusief leerkrachten, ouders en alle kinderen in de klas of school. Een vertaling van onderzoeksuitkomsten naar de praktijk.

Kelly de Vries

Bijdrage: Media- en cyberpesten

Kelly heeft acht jaar gewerkt als jeugdreclasserder en zich in die tijd gespecialiseerd in het gebruik van social media bij de doelgroep van de jeugdreclassering. Ze zet deze expertise in haar trainingen in, met als doel professionals nóg beter te laten aansluiten bij de doelgroep waarmee zij werken. Ook deed zij onderzoek naar mogelijkheden van internettechnieken in relatie tot het gedwongen kader van de hulpverlening.

Jaarlijks worden meer dan een half miljoen jongeren online gepest via de digitale media. Instagram, SnapChat, TikTok, Whatsapp, games en chatrooms zijn voorbeelden van sociale netwerken die gebruikt worden om dreigende en destructieve berichten en/of belastende foto's te versturen. Deze vorm van pesten gebeurt veelal anoniem via de mobiele telefoon of via het internet, hetgeen de pester een machtspositie geeft. Het slachtoffer kan zich nauwelijks verdedigen tegen deze vormen van publieke vernedering en daarmee heeft cyberpesten invloed op het dagelijkse functioneren. Kelly de Vries zal in deze bijdrage ingaan op vormen van cyberpesten, hoe dit herkend kan worden en wat er gedaan kan worden om cyberpesten te voorkomen en aan te pakken.